

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського

ГЕРОНТОЛОГІЯ В СІМЕЙНІЙ МЕДИЦИНІ

Навчальний посібник

За редакцією проф. Л. С. Бабінець

ЧАСТИНА 2

Львів
Видавництво «Магнолія 2006»
2024

УДК 616-039.75:613.98:616.1/4(075.8)
Г 37

*Рекомендовано до видання вченою радою
Тернопільського національного медичного університету
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України
(протокол №8 від 31 серпня 2023 року)*

Рецензенти:

Радченко О. М. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри внутрішньої медицини №2 Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького МОЗ України.

Гребеник М. В. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапії та сімейної медицини ФПДО Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України.

Г 37 **Геронтологія в сімейній медицині** : у 2-х ч. Ч.2 : Навч. посіб. / за заг. ред. проф. Л. С. Бабінець. – Львів : Магнолія, 2024. – 478 с.
ISBN 978-617-574-274-7

Навчальний посібник містить актуальну і сучасну інформацію щодо ведення пацієнтів похилого і старечого віку із найбільш поширеними нозологіями і проблемами у первинній медичній практиці. Представлено можливості і алгоритми амбулаторної допомоги геронтологічним хворим у сімейній медицині, а також організаційні засади геріатричної служби із акцентом на амбулаторній ланці системи охорони здоров'я. Автори сподіваються, що запропонована інформація щодо пацієнтів старшого віку, а також алгоритми надання допомоги згідно із сучасними українськими та міжнародними рекомендаціями будуть цінними для практичної медицини.

Матеріали навчального посібника будуть цінними для навчання і клінічної практики широкого кола фахівців-практиків у галузі медицини – лікарів загальної практики – сімейних лікарів, терапевтів, лікарів-спеціалістів, реабілітологів, а також для науковців у цих галузях, для лікарів-інтернів і студентів старших курсів медичних ЗВО.

УДК 616-039.75:613.98:616.1/4(075.8)

*Відтворення цієї книги чи якоїсь її частини заборонено без письмової згоди видавництва.
Будь-які спроби порушення авторських прав переслідуватимуться у судовому порядку.*

ISBN 978-617-574-274-7

© ТНМУ ім. І.Я. Горбачевського, 2024
© Видавництво «Магнолія», 2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 13	14
Особливості перебігу найбільш поширених захворювань в осіб літнього та старечого віку, основні принципи ведення лікарем загальної практики	14
13.1. Серцево-судинна система	14
13.2. Органи травлення	31
13.3. Органи кровотворення	43
13.4. Нирки і сечовивідні шляхи	52
13.5. Ендокринна система.....	58
13.6. Опорно-руховий апарат	67
РОЗДІЛ 14	78
Оздоровче харчування людей літнього і старечого віку та пацієнтів з явищами полі- та коморбідності	78
РОЗДІЛ 15.	91
Клініко-етіологічні фактори перебігу хронічного панкреатиту (ХП) у пацієнтів похилого віку	91
РОЗДІЛ 16	102
Запальні захворювання кишківника у пацієнтів похилого віку	102
РОЗДІЛ 17	128
Профілактика неалкогольної жирової хвороби печінки у сімейній практиці	128
РОЗДІЛ 18	142
Лікування закрепів у пацієнтів похилого і старечого віку	142
РОЗДІЛ 19	157
Особливості гематологічних синдромів у людей похилого віку	157
19.1. Анемія у людей похилого віку.....	158
19.2. Онкогематологічні захворювання у людей похилого віку.....	163
19.3. Геморагічний синдром у людей похилого віку	166
РОЗДІЛ 20	172
Захворювання органів дихання: особливості клініки, діагностики та лікування у пацієнтів похилого віку	172

РОЗДІЛ 21	200
Особливості перебігу туберкульозу легень у пацієнтів похилого та старечого віку (за даними Тернопільської області України)	200
РОЗДІЛ 22	205
Основи геріатричної психіатрії	205
22.1. Стадії деменції	208
22.2. Деменція при хворобі Альцгеймера (6D80)	215
22.3. Деменція внаслідок цереброваскулярних захворювань (6D81).....	223
22.4. Деменція внаслідок хвороби тілець Леві (6D82).....	232
22.5. Паліативна допомога в психіатрії – сучасні підходи до надання допомоги та догляду	240
Додаток 1	251
<i>Коротка шкала оцінки психічного статусу Mini-Mental State Examination (MMSE)</i>	251
Додаток 2	252
<i>Інформація для пацієнтів та осіб, які доглядають за пацієнтами з деменцією</i>	252
Додаток 3	254
РОЗДІЛ 23	255
Нейрогеріартрія. Падіння	255
РОЗДІЛ 24	268
Нейрогеріартрія. Орофарингеальна дисфагія. Немічність	268
24.1. Орофарингеальна дисфагія	269
24.2. Рекомендації	280
24.3. Немічність людей похилого віку.....	286
РОЗДІЛ 25	300
Захворювання опорно-рухового апарату в геріатрії. Диференціальний діагноз при суглобовому синдромі. Системний остеопороз як причина вікових змін опорно-рухового апарату	300
25.1. Ревматоїдний артрит.....	301
25.2. Подагра	308
25.3. Анкілозуючий спондилоартрит	312

25.4. Деформуючий остеоартроз	316
25.5. Реактивний артрит.....	319
25.6. Псоріатичний артрит	322
25.7. Системний остеопороз як причина вікових змін опорно-рухового апарату	325
РОЗДІЛ 26	332
Тактика ведення пацієнта з первинним остеоартрозом як вікової патології	332
РОЗДІЛ 27	358
Динаміка енергетичного обміну у віковому аспекті. Принципи нутритивної підтримки в геронтології	358
27.1. Енергетична цінність раціону харчування.....	360
27.2. Геронтологічні зміни.....	364
27.3. Недостатність харчування	366
27.4. Загальні принципи нутритивної підтримки для людей похилого та старечого віку із недостатністю харчування	371
РОЗДІЛ 28	378
Паліативна і хоспісна медицина у похилому віці і не тільки – це не про страшну смерть, а про гідне життя	378
РОЗДІЛ 29	396
Тактика ведення пацієнтів похилого віку із патологією нирок у сімейній медицині	396
РОЗДІЛ 30	404
Когнітивні порушення та деменція у пацієнтів похилого віку: симптоматика, алгоритми ведення	404
РОЗДІЛ 31	421
Ведення пацієнтів із хворобою Альцгеймера	421
РОЗДІЛ 32	435
Актуальність, особливості та умови створення і впровадження служби паліативної та хоспісної допомоги пацієнтам геріатричного профілю в Україні	435
ЗАКЛЮЧНИЙ РОЗДІЛ	472
Трохи лірики.....	472

Авторський колектив

*Тернопільський національний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України:*

- **Бабінець Лілія Степанівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Венгер Олена Петрівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри психіатрії, наркології та медичної психології;
- **Грищук Леонід Андрійович** – д-р мед. наук, професор, завідувач курсу фтизіатрії;
- **Денефіль Ольга Володимирівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри патологічної фізіології;
- **Мисула Юрій Ігорович** – д-р мед. наук, професор кафедри психіатрії, наркології та медичної психології;
- **Самогальська Олена Євгенівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри клінічної фармації;
- **Сохор Наталія Романівна** – д-р мед. наук, професор кафедри терапії та сімейної медицини ФПО;
- **Шкробот Світлана Іванівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри неврології;
- **Салій Зоя Василівна** – д-р мед. наук, доцент кафедри неврології;
- **Боровик Ірина Олегівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Боцюк Наталія Євгенівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Корильчук Неоніла Іванівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Криськів Ольга Іванівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини ФПО;
- **Кулянда Олена Олегівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри патологічної фізіології;
- **Мігенько Богдан Орестович** – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Рябокоть Світлана Степанівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Сас Леся Михайлівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології;

- **Галабіцька Ірина Михайлівна** – канд. мед. наук, докторант, асистент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Кицай Катерина Юріївна** – доктор філософії, асистент кафедри терапії та сімейної медицини медичного факультету;
- **Коцаба Юлія Ярославівна** – канд. мед. наук, асистент кафедри вищої медсестринської освіти, догляду за хворими та клінічної імунології;
- **Салій Марина Ігорівна** – канд. мед. наук, асистент кафедри неврології;
- **Іваніцька Тетяна Іванівна** – асистент кафедри психіатрії, наркології та медичної психології.

Буковинський державний медичний університет:

- **Волошин Олександр Іванович** – д-р мед. наук, професор кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб;
- **Волошина Лариса Олександрівна** – д-р мед. наук, професор кафедри внутрішньої медицини.

***Вінницький національний медичний університет
імені М. І. Пирогова:***

- **Лисенко Дмитро Андрійович** – канд. мед. наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2;
- **Бондарчук Світлана Віталіївна** – асистент кафедри внутрішньої медицини №2.

Дніпропетровський державний медичний університет:

- **Чухрієнко Неоніла Дмитрівна** – д-р мед. наук, професор кафедри сімейної медицини.

Запорізькій державний медико-фармацевтичний університет:

- **Михайловська Наталія Сергіївна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб;
- **Лісова Оксана Олександрівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри загальної практики – сімейної медицини та внутрішніх хвороб.

***Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького:***

- **Андріюк Лук'ян Васильович** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри реабілітації та нетрадиційної медицини.

***Національний університет охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика:***

- **Дорофєєв Андрій Едуардович** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри терапії і геріатрії;
- **Царенко Анатолій Володимирович** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри паліативної та хоспісної медицини;
- **Чайковська Віра Володимирівна** – д-р мед. наук, професор кафедри паліативної та хоспісної медицини, професор кафедри геронтології Інституту геронтології НАМН України;
- **Дорофєєва Ганна Андріївна** – канд. біол. наук;
- **Гуркало Юлія Зіновіївна** – асистент кафедри терапії і геріатрії;
- **Максимова Зоя Володимирівна** – асистент кафедри паліативної та хоспісної медицини.

Одеський національний медичний університет:

- **Величко Валентина Іванівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри кафедри сімейної медицини та поліклінічної терапії;
- **Лагода Дар'я Олександрівна** – доктор філософії, асистент кафедри сімейної медицини та поліклінічної терапії;
- **Шевченко Наталія Олександрівна** – канд. мед. наук, асистент кафедри професійної патології та фізіопульмонології.

Полтавський державний медичний університет:

- **Ждан В'ячеслав Миколайович** – д-р мед. наук, професор кафедри сімейної медицини і терапії, ректор університету;
- **Бабаніна Марина Юріївна** – канд. мед. наук, доцент, завідувач кафедри сімейної медицини і терапії;
- **Кітура Євдокія Михайлівна** – канд. мед. наук, доцент кафедри сімейної медицини і терапії;
- **Кітура Оксана Євгеніївна** – канд. мед. наук, доцент кафедри внутрішніх хвороб та медицини невідкладних станів.

Ужгородський національний університет:

- **Дербак Марія Антонівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри факультетської терапії;
- **Сірчак Єлизавета Степанівна** – д-р мед. наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету;

- **Заячук Ілля Петрович** – канд. мед. наук, доцент кафедри фізіології та патофізіології медичного факультету №2;
- **Когутич Іван Іванович** – канд. мед. наук, доцент кафедри госпітальної терапії медичного факультету;
- **Коваль Валентина Юріївна** – канд. мед. наук, доцент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету;
- **Чендей Тарас Васильович** – канд. мед. наук, доцент кафедри госпітальної терапії медичного факультету;
- **Гоблик Калина Михайлівна** – канд. біол. наук, кафедра медико-біологічних дисциплін стоматологічного факультету;
- **Барані Василь Євгенович** – доктор філософії, асистент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету;
- **Безименник Діана Іванівна** – асистент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету;
- **Чендей Вікторія Іванівна** – асистент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету.

Навчальне видання

ГЕРОНТОЛОГІЯ В СІМЕЙНІЙ МЕДИЦИНІ

Навчальний посібник

За редакцією проф. Л. С. Бабінець

Частина 2

Підп. до друку 15.11.2023 р.
Формат 70x100/16. Гарнітура PT Serif.
Папір офсетний. Друк цифровий.
Умовн. друк. арк. 38,84. Наклад 300 прим.

Видавництво «Магнолія 2006»
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57

e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК №2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.